

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, doveč posebe. Pošt. štev. rač. 11.753. Telefon 4586

Učiteljska gospodarska organizacija

Slovensko učiteljstvo uživa med svojimi hrvatskimi in srbskimi tovariši upravičen sloves, da ima najbolj izgrajeno in upravljano organizacijo v vsej državi. Nobene prilagoditve ne zamude, da ne bi z dobrohotno zavidljivostjo kazali samim sebi slovenski zglede kot idealen cilj, ki ga morajo tudi sami doseči, če si hočejo priboriti v javnosti oni ugled, ki je potreben prav tako posamezniku in vsemu stanu za krepko afirmacijo v narodnem občestvu, kakor za uspešno delo za koristi šole in ljudskega napredka.

Tudi mi sami vemo, da smo že davno iz primitivnih organizacijskih oblik, v kakršnih si naši tovariši po ostali državi, zlasti v njenih južnih predelih, grade temelje svoji bodoči dobro razviti organizaciji, ustrežajoči neštevilnim potrebam in željam učiteljskega stanu.

Kljub vsemu temu se pa moramo zavdati dejstva, da nimamo tudi mi nikakega povoda, zreti raz svoje organizacijske laborike preveč samozavestno v bodočnost in se v nekritičnem samodopadajenju suvereno prepustiti prerožnatim upom.

Naši starejši tovariši so nam sicer položili mnogo obetajoče temelje na vseh področjih skupnega dela, toda priznati moramo, — če hočemo biti objektivni tudi proti samim sebi, — da niso našli preveč odmeva med sedanjostjo učiteljske organizacije ter da so ostale mnoge krasne zamisli dediščina premalo številnih posnemovalcev, da bi idealno zamišljena in izvedena setev rodila bogate sadove.

To velja zlasti za naše gospodarske organizacije. Slovenci smo majhen narod. Ta majhnost je postala naša usoda, iz nje izhajajo kot izvorni greh premnoge značilne poteze narodnega značaja, ki vpadajo kakor težke cokle v kolesje našega gospodarskega, političnega in kulturnega razvoja. Iz te majhnosti se zatekamo v lirična razpoloženja, včasih v nekritična navdušenja in pričakovanja, zelo pogosto v črnogledno malodušje in pasivnost, najredkeje pa v resno življenjsko realno gledanje in temu dosledno smotno delo, ki je edino jamstvo za uspešno borbo in narodov napredek.

Podoba je, da smo slovenski učitelji prvi sinovi svojih očetov in stojimo zaradi tega stalno pod Damoklejevem mečem istih podedovanih defektnih razpoloženj, ki so lastna vsemu našem narodu. Vsi glasovi in kliči redkih učiteljev — realisti ostajajo glas vpijočega v puščavi ter se porazgube brez odmeva v splošni učiteljsko-slovenski liriki in pasivnosti. Realnih računov se bojimo, kajti realnost je bila vedno naša mačeha. Ta bojazen nam hromi našo borbenost in energije ter nas ovira, da bi našli sami v sebi dovolj moči za pobijanje lastnega malodušja, se zazrli z očmi realista v dosegljive cilje ter se jim bližali s smotrnimi in konsekventnim delom, ki ne omaga sredi pota, kakor se to dogaja človeku, dedno obteženemu z manjvrednostnim kompleksom.

Ni ga med nami tovariša, ne tovarišice, ki bi ne vedeli, da pomeni falanga starih tisočev oseb z rednimi mesečnimi dohodki nezlomljivo silo, ako bi se trdno gospodarsko povežali in si z medsebojno pomočjo pomagali v težkih momentih svojega življenja. Taka gospodarska organizacija bi spremljala učitelja vse življenje, mu služila od rojstva do smrti, mu lajšala vse trpljenje ob lastnih in ob nesrečah njegovih družinskih članov, zagotovila bi mu pa tudi trdno zaslombo in ugled med narodom, kar pomeni pa v zadnjih konsekvencah svobodo stanu in posameznika.

Na teh dobrinah smo zainteresirani vsi brez izjeme: nobeno politično ali svetovno prepričanje ne more preko gmotnih temeljev ter graditi boljše čase samo na duhovnih dobrinah. Kjer so dani gmotni pogoji, cvete tudi kultura posameznika in stanu, rase samozavest in veselje do dela. Marsikaj imamo nastavljenega. Če ne uspeva in ne daje še tistih koristi, ki so si jih zamislili naši tovariši, graditelji realnih osnov učiteljskega napredka in svobode, leži krivda na nešteti pasivnih kolegih in kolegijah, ki stoji ob strani ter jemlje s svojo kverulantsko kritiko še ostalim veselje in pogum do ustvarjajočega dela.

Dokler ne pride med nas več smisla za pravo življenjsko resničnost, bo stal učiteljski stan vedno nebolj in malodušen v množici ostalih ljudskih slojev, lahka tarča vsakojakim napadom, brez brambe in celo brez volje in poguma za brambo.

Nov učiteljski list

V Zagrebu je izšel nov učiteljski list pod imenom »Učiteljske novine«. Urejuje ga g. Dušan Bogunović, banski šolski nadzornik v Zagrebu. Pod naslovom je napisano, da so »novine« glasilo banovinskega odbora učiteljskih klubov JRZ za savsko banovino.

Deveti oktober

Deveti oktober je za ves naš narod drugi Vidov dan. Z globoko žalostjo se spominjamo svoje neizmerni in nenadomestljive izgube, povzročene s smrtjo Viškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Ob 20letnici osvobođenja bo deveti oktober znova odprl še nezaceljeno rano na našem narodnem telesu in tem bolj se zavedamo velike izgube, čim bolj se oddaljuje dan smrti kralja Aleksandra v prošlost. Proti vsem škodljivim silam človeškega nagona in duhovnim krizam, ki izpodkopujejo svetovni mir in stoletna demokratska načela, bi vstalo Njegovo življenje, trpljenje, pogum in vztrajnost. Kralj in voditelj naroda, ki je preživel vse najtežje trenutke svojega naroda, bi znal najbolje ceniti njegovo samobitnost in njegove pravice do življenjskega obstoja.

Veliki pokojnik je zgradil temelje naši državi, proglasil zedinjenje treh bratov in dal državi vse življenjske sposobnosti. Bil je največji borec za mir med narodi ter složno medsebojno delovanje. V tem prizadevanju se ga je doteknila zločinska roka in z mrzlo svinčenko prizadela našemu narodu največjo bolečino.

Smrt kralja Aleksandra je pomenila posebno veliko izgubo tudi za ves naš učiteljski stan. Z Njim je zgubilo učiteljstvo svojega največjega podpornika in zagovornika. Vedno in povsod je veliki pokojnik kazal svoje globoko razumevanje za prosvetne razmere v državi, ker je imel načelo, da se le prosvetljeni narod vzdrži pri življenju. Ves čas svojega življenja je smatral učiteljski stan za posebno pozitivno silo in konstruktiven element, ki

pomaga na svoj način širiti in utrjevati narodno in državno skupnost. Učitelj je bil zanj delavec za narodov blagor.

Oporoka pokojnega kralja Aleksandra I. Zedinitelja je postala za učiteljstvo evangelij, ki mu kaže pot za delovanje v bodočnosti. Duh in smisel dela pokojnika je ostal v učiteljstvu! Sprejetjem Njegove oporoke je prevzelo učiteljstvo važno in veliko nalogo med narodom. Je to le nadaljevanje onega dela, ki ga je smatral kralj Aleksander za svojo prvo in največjo dolžnost in katerega je zahteval od vseh svojih sodelavcev.

Svojo nalogo izvaja učiteljstvo dosledno. V šoli in izven nje, v osrčju kakor v obmejnih krajih države vrši z največjo požrtvovalnostjo v narodu določeno mu poslanstvo. Dviga narodno prosveto in narodno samozavest, obuja vero in optimizem v silo svoje države.

Ko se ob letošnjem devetem oktobru zopet spominjamo svojega mrtvega kralja, imamo le eno željo, da bi naš narod nikdar ne pozabil njegovih žrtv in njegove oporoke, ki je bila izrečena v zadnjih smrtnih vzdihljajih iz globoke ljubezni do ljudstva. Bodimo trezni in razsodni, kakor je bil On; ljubimo in delajmo za svojo državo, kakor jo je ljubil On in kakor je delal zanj On! Albanska Golgota, proboj solunske fronte in zedinjenje je za nami; za nami so tudi vse krvave žrtve. Pred nami pa stoji bodočnost, ki je odvisna od nas in našega dela. Nadaljujmo delo pokojnika v smislu Njegove oporoke.

Učiteljstvo bo poprijelo s podvojeno močjo.

Naš gospodarski načrt

Tesne gospodarske razmere, v katerih je živel učiteljstvo, so narekovala, da je naš stan zelo zgodaj začel misliti na razne samopomočne akcije in ustanove in začel delati na njihovem oživitvorjenju. Prizadevanje stanovskega socialnega in gospodarskega snovanja in gospodarske osamosvojitve se je razširilo v prvi vrsti na vsa ona gospodarska in socialna torišča, kjer je potreba najbolj živa. Tako so nastali učiteljski denarni zavodi, učiteljski domovi in pa učiteljska samopomoč, ista potreba in sila pa je pozvala pozneje k življenju tudi vse druge danes obstoječe socialne in gospodarske ustanove. Imamo jih lepo vrsto, vse pa streme za istim smotrom: v čim višji meri služiti učiteljstvu, ga socialno podpreti in gospodarsko osamosvojiti ter ga tako napraviti nezavisnega.

Vse te ustanove so dolgo vrsto let rasle in se razvijale brez ožjega medsebojnega kontakta, vsaka po svoji lastni življenjski sili in potrebi in po delu ter prizadevanju svojih uprav kot samostojni organizmi s čisto specifičnimi nalozami. Dokler se je vršilo njihovo delo v manjšem delokrogu, to ni toliko motilo. Čim pa so razmere narekovala hitrejši in temeljitejši razvoj, je postala stvar drugačna. Pokazalo se je, da je smotno in koordinirano delo, ki naj vodi do širokega razmaha vse naše gospodarske ustanove, možno le tedaj, če se, vsaka zase sicer docela samostojne, med seboj povežejo v eno samo gospodarsko enoto, v kateri dobijo tudi najintimnejši stik z učiteljsko organizacijo. S tem v zvezi je bila pred leti realizirana zamisel ustanovitve Gospodarskega sveta, obstoječega iz zastopnikov vseh stanovskih gospodarskih institucij in iz zastopnikov učiteljske organizacije. Gospodarski svet, ki je bil ustanovljen v letu 1932, kot odsek sekcije JUU, je postal mahoma važen organ, ki spaja na eni strani učiteljske gospodarske ustanove, po drugi pa te in učiteljsko organizacijo. Njegova naloga je, da sprejema direktive in daje navodila za smotreno stanovsko gospodarsko politiko, ki je uspešna le tedaj, če se izvaja po določenem programu. Sklepi gospodarskega sveta so za poedine gospodarske institucije nasvetovalnega značaja. Na sejah gospodarskega sveta imajo vse gospodarske in socialne stanovske institucije možnost, predlagati svoje poglede in mnenja za delo, ki naj ga pokrepi organizacija učiteljstva med svojim članstvom, da bo skupno gospodarsko prizadevanje rodilo čim uspešnejše rezultate.

Zadnja seja Gospodarskega sveta se je vršila dne 2. oktobra t. l. v prostorih sekcije JUU v Ljubljani. Razen enega so bili navzoči vsi zastopniki stanovskih gospodarskih in socialnih ustanov. Seja se je podrobno bavila z delom in položajem vseh naših socialnih in

gospodarskih organizacij in sprejela koristne sklepe za delo v bodoče. Postavila si je točen gospodarski program, ki ga naj izvaja Gospodarski svet potom učiteljske organizacije, da se bo že začeto delo čim uspešneje nadaljevalo.

Katero so naše gospodarske in socialne ustanove in kateri je njihov smoter?

Učiteljska tiskarna je naše najjačje gospodarsko podjetje. Ima svojo lastno knjižovnico, svoj fotokemični oddelek, v katerem izdeluje svetlopisni papir za kopiranje načrtov, knjigarino v Ljubljani in podružnico v Mariboru. Kljub ne ravno ugodnim gospodarskim in drugim razmeram podjetje dobro uspeva. Temu je zasluha predvsem zrelost učiteljstva, ki se je oklenilo z vso intenzivnostjo dela za tiskarno. Tiskarna bo tako v doglednem času prišla v položaj, da bo služila obćim učiteljskim interesom. Njena naloga, ki jo ji je postavilo učiteljstvo, je in mora biti materialno podpiranje obstojećih učiteljskih socialnih ustanov in pomagati pri ustvarjanju materialnih sredstev za snovanje potrebnih novih. Naša socialna stanovska dejavnost se ni in ne more biti zaključena. Učiteljstvo potrebuje zase in za svoje otroke planinskih in obmorskih okrevališč in odpočivališč. To je polje, na katerem bomo morali začeti v čim krajšem času resno delati. Naše delo pa bo moglo uspeti le takrat, če ne bomo prisiljeni apelirati samo na prispevke slabo situiranega učiteljstva, marveč če nam bo stalo ob strani podjetje, ki bo moglo z znatnimi letnimi prispevki podpreti naše težnje. Od vseh naših gospodarskih ustanov bo mogla vršiti to misijo edinole gospodarsko močna Učiteljska tiskarna. Zato pa je naloga nas vseh in vsakega poedince, da delamo in si prizadevamo, da bo tiskarna čimprej v položaju, da bo mogla služiti tej nalogi. Predvsem skrbimo, da dobi tiskarna čim več tiskarskih del. Ne samo večja, tudi manjša naročila so dobrodošla. Dolžnost naša je, da damo vse, kar potrebujemo sami, lastni tiskarni v tisk in da krijemo vse svoje potrebe v knjigarini lastne tiskarne. Potrebno pa je tudi, da doseže tiskarna čim večje število zadržnikov. Zeleti je, da je vsak učitelj tudi član Učiteljske tiskarne. V tem oziru je učiteljstvo v zadnjem letu pokazalo veliko razumevanja in stanovske zavesti. Potrebno pa je, da s tem delom nadaljujemo z vso intenzivnostjo tudi v tekočem letu.

V fondu Gospodarskega sveta, za čigar delo prispeva Učiteljska tiskarna, je ostalo od lanskega leta prebitka 10.000 din. Ta prebitek je bil naklonjen kot podpora učiteljskemu domu v Mariboru in domu učiteljic v Ljubljani. Prvemu bo izplačanih 7000 din, drugemu pa 3000 din.

VSEBINA:

Učiteljska gospodarska organizacija.

Deveti oktober.

Naš gospodarski načrt.

Ovire razvoja naših stanovskih gospodarskih podjetij.

Gmotne težave učiteljstva.

Pedagoški tečaj za učiteljstvo v Ljubljani.

Nestor slovenskega učiteljstva 92 letnik.

Izjava predsednika JUU sekcije za drinsko banovino.

† Anica Thurnherjeva.

† Cilki Steletovi v slovo.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio.

Učiteljska samopomoč ima vsega 2664 združnikov. Med letom jih je vstopilo 59, izstopilo so 4, izključenih je bilo 5, umrlo jih je 27. Svojem umrlih je bilo letos izplačanih na posmrtnini 351.000 din. Vseh smrtnih primerov je bilo v teku 40letnega obstoja Učiteljske samopomoči 468, zanje izplačana posmrtnina pa znaša 4.484.415 din.

Iz podpornega fonda izplačuje Samopomoč članom, ki so prišli zaradi nezgod v težek položaj, brezobrestna posojila. V podpornem fondu je sedaj 177.036 din, letošnji prirastek znaša 6345 din. V tekočem letu je prejelo podporo 76 združnikov v znesku 167 tisoč 600 din. Od kar pa obstoja podporni fond je izplačala Učiteljska samopomoč brezobrestnega posojila 337 združnikom v znesku 698.598 din.

Stanje starostnega podpornega fonda, iz čigar obresti plačuje Samopomoč prispevke za najstarejše člane, ki so s tem oproščeni vseh plačil, znaša 44.134 din. V tem znesku je všteti tudi letošnji prirastek, ki znaša 2565 din. Sedaj je oproščenih prijateljev 12 najstarejših članov. Z zvišanjem starostnega podpornega fonda pa se bo to število od leta do leta višalo.

Za 40letnico svojega obstoja je izplačala Samopomoč obema učiteljskima domovima, mariborskemu in ljubljanskemu, vsakemu po 2500 din podpore.

Gornje številke najzgovorneje kažejo, kako pomembno socialno misijo vrši Učiteljska samopomoč. Zeleti je, da spoznajo to tudi oni učitelji in učiteljice, ki še vedno niso zavarovani pri njej. Z ustanovitvijo podpornega fonda in starostnega podpornega fonda je Samopomoč znatno razširila svoj delokrog in je zato njen pomen tem večji.

Samopomoč učiteljskih otrok v Ljubljani sprejema v zavarovanje učiteljske otroke v starosti od 3. do 10. leta. Ob polnoletnosti izplača zavarovancu samemu odpravnino, ki znaša tolikokrat po 10 din, kolikor ima zadržuga zavarovanih otrok. Če pa zavarovavec umre, preden doseče polnoletnost, izplača njegovim svojim posmrtnino v istem iznosu. Začetek leta 1938. je bilo v tej zadrugi 166 članov, ki so imeli zavarovanih 247 otrok. Med letom je prejelo odpravnino 5 otrok v skupnem znesku 12.360 din, posmrtnina je bila izplačana v enem primeru v znesku 2450 dinarjev. Skupaj je izplačala zadržuga letos 14.810 din. Do konca leta bo treba plačati še 3 odpravnine. Med letom je pristopilo 6 združnikov s 6 zavarovanci. Danes šteje zadržuga 168 združnikov z 246 zavarovanci.

Važnost te naše socialne ustanove je velika. Vendar še danes po tolikih letih obstoja učitelji starši še vedno kažejo zanjo premalo razumevanja. Nad 500 učiteljskih otrok je v starosti od 3 do 10 let, ki niso zavarovani.

Učiteljski dom v Ljubljani, Njegova naloga je v prvi vrsti pod svoje okrilje za zmerno oskrbovalni sprejemati učiteljske otroke, ki so na šolanju v Ljubljani. V kolikor ni učiteljskih otrok, sprejme lahko tudi otroke neučiteljev. V letošnjem letu je vsega v internatu učiteljskega doma 63 otrok, prostora pa ima za 70. V teku počitnic je nabavil Učit. dom več potrebne inventarja za kuhinjo, gospodinjstvo, za spalnice itd. Poleg tega je bilo poslopje samo popravljeno in razširjeno, tako da je letos prostora za 70 otrok, dočim ga je bilo lansko leto samo za 52. Dom v vsakem pogledu lepo napreduje. Vzgojni in učni uspehi gojencev so zadovoljivi, s čimer dobiva ta ustanova vedno bolj na svojem ugledu.

Učiteljski dom v Mariboru služi istim namenom kakor učiteljski dom v Ljubljani. Tudi uspehi, ki jih dosega internat tega doma v vzgojnem in učnem oziru učencev, so zadovoljivi.

Oba domova se še borita za začetnimi težavami. Zato vzdrževalnine za učiteljske otroke ni mogoče znižati tako, da bi se ti otroci vzdrževali v domovih znatno ceneje kakor drugod. Dokler domova ne pokrijeta vseh svojih obveznosti, bi bilo naloga učiteljev po-